

Części zdania

Orzeczenie - najważniejsza część zdania. Przekazuje główną informację o tym, co się dzieje, stało lub stanie. **Wypowiedzenie bez orzeczenia nie jest zdaniem!** **Odpowiada na pytania:** *co robi?, w jakim jest stanie?, co ma zrobić?, co może zrobić?, co się z nim dzieje?*

Rodzaje orzeczeń:

Orzeczenie proste (wyrażone jedną formą czasowa)	Wyrażone a) osobową formą czasownika - <i>Marysia jedzie na rowerze.</i> b) nieosobową formą czasownika zakończoną na -no lub -to- , np. <i>Zagubiono dokumenty</i> c) czasownikiem nieosobowym, np. Trzeba stąd odejść. Można opuścić salę.
Orzeczenie złożone	Imienne: Łącznik - osobowa forma czasowników: Być, stać się zostać np. <i>Ewa została pisarką. Mateusz bywał ciekawski.</i> Orzecznik - przymiotnik w narzędniku a) gdy łącznikiem jest jeden z w.w. czasowników, np. <i>Ewa jest (kim?) pisarką:</i> b) gdy łącznikiem jest spójka to, np. <i>Śmiech to zdrowie.</i>
Orzeczenie opisowe	Wyrażone stałymi związkami frazeologicznymi, np. <i>wyjść za mąż, brać pod uwagę.</i>

Podmiot – nazywa osoby, rzeczy, zjawiska itp. , które można nazwać wykonawcami czynności, stanów lub procesów opisywanych przez orzeczenie. **Odpowiada na pytania:** *kto? co?*

Rodzaje podmiotów

Podmiot gramatyczny	Jest wyrażony rzeczownikiem lub zaimkiem rzeczownym w mianowniku, np. <i>Kasia często płacze. One nie wiedzą o niczym.</i>
Podmiot szeregowy	Tworzą go rzeczowniki lub zaimki w mianowniku, połączone przecinkami lub spójnikami, np. <i>Barbara i Zofia pojechały do Warszawy. Ani ty, ani ja nie mieliśmy racji.</i>
Podmiot domyślny	Nie jest wyrażony osobnym wyrazem, ale można się go domyślić, ponieważ ukrywa go orzeczenie, np. <i>Byliśmy w Katowicach (my) Pasjonuję się literaturą (ja).</i>
Podmiot w dopełniaczu (logiczny)	Występuje w zdaniach, w których jest mowa o nieobecności, braku lub nadmiarze czegoś, np. <i>Matki od dawna nie było.</i>

Przydawka – część zdania, która określa cechy, właściwości nadrzędnego wobec niej rzeczownika.

Każde określenie rzeczownika jest przydawką; przydawka może określać wyłącznie rzeczownik.

Odpowiada na pytania: *jaki?, jaka?, jakie?, czyj?, czyja?, czyje?, który?, która?, które?*

Rodzaje przydawek

Przymiotna	Jest wyrażona - rzeczownikiem np. <i>różowy flaming</i> - zaimkiem przymiotnym , np. <i>jego siostra</i> - imiesłowem przymiotnikowym, np. <i>sprawdzone klasówki</i> - liczebnikiem , np. <i>pierwszy zawodnik</i>
Dopełniaczowa	Jest wyrażona rzeczownikiem w dopełniaczu, np. <i>szafa Krystyny, z cienia drzew</i>
Rzeczownikowa	Jest wyrażona rzeczownikiem, który zwykle przyjmuje taki sam przypadek jak rzeczownik przez niego określany, np. <i>lekarz dentysta, miasto Łódź, o mieści Łodzi</i>
Przymkowa	Tworzy ją wyrażenie przymkowe, np. <i>Dom z pustaków, wyjazd na wakacje</i>

Dopełnienie – część zdania, która określa czasownik, przymiotnik, rzadko przysłówki. Może być wyrażone rzeczownikiem lub zaimkiem rzeczownym w każdym przypadku, prócz mianownika i wołacza.

Odpowiada na pytania:

kogo?czego?, komu? czemu?, kogo? co?, kim? czym?, o kim? o czym?

Rodzaje dopełnień

Dopełnienie bliższe	Takie, które określa czasowniki przechodnie; jeśli czasownik przechodni pełni w zdaniu funkcję orzeczenia. To po przekształceniu staje się on podmiotem., np. <i>Karolina czyta książkę</i> (dopełnienie) <i>Książka</i> (podmiot) <i>jest czytana przez Karoliną..</i>
Dopełnienie dalsze	Takie, które określa czasowniki nieprzechodnie, czyli takie, które nie występują w stronie biernej, np. <i>Życzę powodzenia.</i> <i>Popatrz na mnie. Proszę wyjść.</i> (dopełnieniem dalszym może być bezokolicznik lub rzeczownik [zaimek rzeczowny])

Okolicznik – część zdania, która informuje o okolicznościach jakiegoś wydarzenia. Najczęściej określa orzeczenie.

Rodzaje okoliczników

Okolicznik czasu	Odpowiada na pytania: <ul style="list-style-type: none">- kiedy?, np. <i>Byliśmy w kinie wczoraj.</i>- jak dawno?, np. <i>Jesteśmy w Warszawie od dwóch tygodni.</i>- jak długo?, np. <i>Zostaniemy tu miesiąc.</i>- jak często?, <i>Na zabiegi chodzę raz na tydzień.</i>- odkąd?, np. <i>Czekamy na ciebie od siedemnastej.</i>
Okolicznik miejsca	Odpowiada na pytania: <ul style="list-style-type: none">- gdzie?, np. <i>Wczoraj byliśmy w kinie.</i>- skąd?, np. <i>Pochodzę ze Śląska.</i>- dokąd?, np. <i>Pojedziemy do Brazylii.</i>- którędy?, np. <i>Szliśmy przez chaszczę.</i>
Okolicznik celu	Odpowiada na pytania: <ul style="list-style-type: none">- po co?, np. <i>Idziemy po zakupy.</i>- w jakim celu?, np. <i>Zrobiłem to dla pieniędzy.</i>- z jaką intencją?, np. <i>Mówię ci to ku przestrodze.</i>
Okolicznik przyczyny	Odpowiada na pytania: <ul style="list-style-type: none">- dlaczego?, np. <i>Krzyknął z przestraszu.</i>- przez co?, np. <i>Przez roztargnienie zgubił okulary.</i>- z jakiego powodu?, np. <i>Zemdlała z osłabienia.</i>

Okolicznik sposobu	Odpowiada na pytania: - jak?, np. <i>Śmiali się wesoło.</i> - w jaki sposób?, np. <i>Śmiał się jak dziecko.</i>
Okolicznik warunku	Odpowiada na pytanie: - pod jakim warunkiem?, np. <i>Pójdziemy na spacer jeśli będzie ładna pogoda.</i>
Okolicznik przyzwolenia	Odpowiada na pytania: - mimo czego?, np. <i>Mimo problemów udało się to zrobić.</i> - wbrew czemu?, np. <i>Zrobiłeś to wbrew rozkazom.</i>
Okolicznik stopnia i miary	Odpowiada na pytania: - jak bardzo?, np. <i>Bawiliśmy się do upadłego.</i> - ile?, np. <i>Kochała go bardzo.</i> - do jakiego stopnia?. <i>Najadł się do syta.</i>